

การดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา
ของ มูลนิธิโครงการหลวง จ.เชียงใหม่
Corporate Social Responsibility (CSR) According to Buddhism
of the Royal Project Chiang Mai Province

วิจิตรไพลิน เสรีศักดิ์ Wijitpailin Sereesak^๑
ปรุทมม์ บุญศรีตัน Parud Boonsriton^๒

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑. เพื่อศึกษาการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ๒. เพื่อศึกษาการดำเนินงาน ของ มูลนิธิโครงการหลวง จ. เชียงใหม่ ๓. เพื่อวิเคราะห์การดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ตามแนวพระพุทธศาสนา ของ มูลนิธิโครงการหลวง จ. เชียงใหม่ ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า การดำเนินธุรกิจกระแสหลัก มุ่งเน้นที่กำไรสูงสุด ส่วนการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อธุรกิจต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง และการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมของ มูลนิธิโครงการหลวง จ. เชียงใหม่ เป็นการดำเนินงานจากกระแสพระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ที่ทรงเป็นองค์นายกิตติมศักดิ์และทรงเป็นพุทธมามกะ ทำให้ภารกิจ วิสัยทัศน์ ตลอดจนหลักในการปฏิบัติงาน มีพื้นฐานมาจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา จากการนำทฤษฎี ๕ M's ในการดำเนินธุรกิจ CSR พบว่ามูลนิธิโครงการหลวง ได้ดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นประโยชน์และมีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพ ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สังคม ชุมชน สิ่งแวดล้อม ได้อย่างมีความสำเร็จและยั่งยืน

คำสำคัญ : การดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม CSR , มูลนิธิโครงการหลวง จ.เชียงใหม่

^๑ สาขาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Buddhist Studies, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya, University,
Thailand.

^๒ ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ Department of
Religion and Philosophy faculty of Humanities Chiang Mai University, Thailand.

Abstract

This dissertation article entitled “Corporate Social Responsibility (CSR) According to Buddhism of the Royal Project Chiang Mai” has three objectives: 1) to study the concept and theory of the corporate social responsibility (CSR), 2) to study the Royal Project Chiang Mai procedure, and 3) to analyze the business running based on the corporate social responsibility (CSR) according to Buddhism of the royal project Chiang Mai. The study showed that the mainstream of this business operation strikes for profit maximization while the operation with social responsibility of this business is merely dedicated to the related stakeholders. The smaller part of the Royal Project’s business operation that represents corporate social responsibility has operated based on the royal initiative of His Majesty King Rama the IX, who was the honorary president of this business and was a Buddhist. Accordingly, the missions, visions, and operation of the Royal Project are conducted based on the principles of Buddhism. From the application of 5 M’s theory in the business operation of CSR, it clearly showed that the Royal Project has operated with social responsibility in line with the Buddhist principles. This kind of operation is beneficial and valuable as it has been giving to the creation of good-quality lives of stakeholders, the society, the community and the environment.

Keywords: Corporate Social Responsibility (CSR) , the Royal Project Chiang Mai

๑. บทนำ

การดำเนินธุรกิจในปัจจุบัน มองได้เป็น ๒ มุมคือเป็นการพัฒนาและสร้างความเจริญให้กับสังคมโลก อีกมุมมองหนึ่งก็มุ่งแสวงหากำไรสูงสุด ตลอดจนการสร้างปัญหาและเอาใจเอาเปรียบจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียของธุรกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมผลงานการวิจัยของ อิมทาย แอดซีโอเน่ ศาสตราจารย์ทางสังคมวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยจอร์จทาวน์ พบระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๑๙-๒๕๒๙ ราว ๒ ใน ๓ ของบริษัทยักษ์ ๕๐๐ แห่ง ของอเมริกา มีการกระทำที่ผิดกฎหมายในแบบใดแบบหนึ่ง และในระดับต่างๆ กัน^๓ การดำเนินธุรกิจในลักษณะนี้ได้กลายเป็นวิถีปฏิบัติสากลในระบบการค้าเสรีทั่วทุกภูมิภาคของโลก โดยมีรากฐานจากกระบวนทัศน์แบบตะวันตกที่มีหน้าที่หลักของการดำเนินธุรกิจคือการแสวงหากำไรสูงสุด อันเป็นอิทธิพลมาจากแนวความคิดหลักของนักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบล ที่ชื่อว่ามิลตัน ฟรายดแมน (Milton Friedman) ที่ได้กล่าวว่า “หน้าที่หนึ่งเดียวของบริษัทคือการใช้ทรัพยากรของบริษัทและประกอบกิจกรรมที่เพิ่มผลกำไรตราบาทเท่าที่อยู่ในกฎของการแข่งขัน”^๔ จากข้อมูลด้านบนนี้คือการดำเนินธุรกิจที่ไม่มีการคำนึงถึงผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียสังคมและสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุนี้จึงเกิดกระแสความคิดการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมขึ้น

ความหมายของการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมหรือ (Corporate Social Responsibility - CSR)

ISO (the International Organization for Standardization) ให้ความหมายว่า

“CSR เป็นเรื่องของการที่องค์กรตอบสนองต่อประเด็น ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งที่การให้ประโยชน์กับ คน ชุมชน และสังคม นอกจากนั้น ยังเป็นเรื่องของบทบาท ขององค์กรธุรกิจ ในสังคม และความคาดหวังของสังคมที่มีต่อองค์กรธุรกิจ โดยจะต้องทำด้วยความสมัครใจ และผู้บริหารจะต้องมีบทบาทเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่างๆ โดยสามารถวัดผลได้ใน 3 มิติ คือ การวัดผล ทางเศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน”

ในประเทศไทยมีการดำเนินงานโครงการหนึ่งที่เริ่มขึ้นจากกระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ทรงให้ชาวไทยภูเขาในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่เลิกการปลูกฝิ่นซึ่งเป็นพืชเสพติด มาปลูกพืช ผัก ผลไม้ เศรษฐกิจทดแทนเพื่อให้ประชาชนเหล่านั้นมีรายได้จากพืชที่มีมูลค่าไม่เป็นพิษภัยต่อสังคมและมีเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน โดยทรงสร้างหน่วยงานขึ้นมา เรียกว่า “มูลนิธิโครงการหลวง” ซึ่งในปัจจุบันขยายโครงการออกไปหลายพื้นที่ มีการวางแผนในการบริหารจัดการเพื่อความมั่นคง มีการศึกษาวิจัยและพัฒนาระบบการเกษตร การ

^๓ เดวิด ซี คอร์ดเทน, เมื่อบรรษัทครองโลก แปลโดย อภิชัย พันธเสน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โครงการสรรพสาสน์, สำนักพิมพ์มูลนิธิเด็ก, ๒๕๔๖), หน้า ๙๕.

^๔ ศักดิ์ชัย อนันต์ตรีชัย, “จริยศาสตร์ในการดำเนินธุรกิจของพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

ผลิต ระบบการขนส่ง ตลอดจนหลักการตลาดในการกระจายสินค้าออกสู่ตลาดเพื่อให้การจำหน่ายผลผลิตมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ในการดำเนินโครงการยังมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยจะเห็นได้จากรายงานประจำปีและรายงานผลการพัฒนาของมูลนิธิโครงการหลวง และงานวิจัยด้านต่างๆที่ทางโครงการหลวงเป็นผู้สนับสนุนเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาภายในและภายนอกองค์ด้วยความใส่ใจอย่างจริงจัง มากกว่าองค์กรธุรกิจที่บางองค์กรหวังแต่ผลกำไรอย่างเดียว

จากที่มาข้างต้น ผู้วิจัยต้องการศึกษาว่าการดำเนินงานของมูลนิธิโครงการ จ. เชียงใหม่ ได้มีแนวทางในการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility-CSR) หรือไม่อย่างไร และสามารถเป็นกรณีศึกษาเพื่อนำไปสู่การปรับใช้กับ หลักธรรมในพระพุทธศาสนา และสามารถนำมาสร้างวิธีการ หรือกระบวนการในการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมตามแนวพระพุทธศาสนาได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบันต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี การดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR)

๒.๒ เพื่อศึกษาการดำเนินงาน ของ มูลนิธิโครงการหลวง จ. เชียงใหม่

๒.๓ เพื่อวิเคราะห์การดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ตามแนวพระพุทธศาสนา ของ มูลนิธิโครงการหลวง จ. เชียงใหม่

๓. วิธีการดำเนินการวิจัย/รูปแบบการวิจัย

สำหรับการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร (Documentary investigation) โดยมีขอบเขตในการวิเคราะห์การดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ของ มูลนิธิโครงการหลวง จ. เชียงใหม่ ซึ่งมีขั้นตอนในการศึกษาคือ

๓.๑ ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙ และอรรถกถาฎีกาที่เกี่ยวข้อง

๓.๒ ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ บทความ เอกสาร อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) และมูลนิธิโครงการหลวง จ. เชียงใหม่ เช่น วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ บทความทางวิชาการ ทั้งทางตรงและทางอ้อม รายงานประจำปี ๒๕๕๗ รายงานผลการพัฒนา ปีงบประมาณ ๒๕๕๗ ของ มูลนิธิโครงการหลวง จ. เชียงใหม่ เป็นต้น

๓.๓ จัดทำแบบสอบถามเพื่อสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ของ มูลนิธิโครงการหลวง จ. เชียงใหม่ โดยแบบสอบถามจะเป็น

คำถามปลายเปิด ส่วนคำถามนั้นจะขึ้นอยู่กับกลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อความเหมาะสม และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน ๒๑ ท่าน

๓.๔ นำข้อมูลทั้งหมดในข้างต้นมาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ อภิปราย ประมวลผล เรียบเรียงและสรุปผล ทั้งด้านที่ประสบผลสำเร็จและปัญหาอุปสรรค ตลอดจนแนวคิด วิธีการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ของ มูลนิธิโครงการหลวง จ. เชียงใหม่ มาเขียนงานวิจัยให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการทราบ และตั้งข้อเสนอแนะแนวทางการวิจัยต่อไป

๔. ผลการวิจัย/ประเด็นที่ค้นพบจากการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า การดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมตามแนวพระพุทธศาสนาของมูลนิธิโครงการหลวง จ. เชียงใหม่ พบว่า

ก. การดำเนินธุรกิจกระแสหลัก

แนวคิดในการดำเนินธุรกิจเดิมมีรากฐานมาจากแนวคิดปัจเจกนิยมที่มุ่งเน้นผลประโยชน์ของตนเองเป็นหลัก คนในสังคมมีกิจกรรมร่วมกันเพราะผลประโยชน์ส่วนตน แต่ละคนจะตัดสินใจทำดีที่สุดในบริบทของตนเอง แล้วจะส่งผลดีต่อสังคมโดยรวม การมุ่งประโยชน์ส่วนตนนี้ยังได้รับปัจจัยเสริมจากแนวคิดพิชิตธรรมชาติที่เชื่อว่าตนเองแยกออกจากธรรมชาติ และจะกระทำกับธรรมชาติอย่างไรก็ได้เพื่อบรรลุประโยชน์สูงสุดแห่งตน การมุ่งแสวงหากำไรสูงสุดบนพื้นฐานแนวคิดเหล่านี้ เป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของธุรกิจได้ โดยการออกมาแสดงถึงการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมมีเพียงประการเดียว นั่นคือการดำเนินงานที่เป็นไปเพื่อการสร้างกำไร ยิ่งส่งผลให้ธุรกิจต้องดำเนินงานภายใต้ “กำไรสูงสุด” (Maximize Profit) หรือ “ต้นทุนต่ำสุด” (Minimize Cost) ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอด โดยมองข้ามผลกระทบต่อสังคม รวมถึงสิ่งแวดล้อมรวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ที่จะได้รับจากการกระทำของตน เป็นที่มาแห่งปัญหาต่าง ๆ เพราะที่สิ่งที่มีมนุษย์ต้องการเป็นพื้นฐานจริงๆ มีแค่ปัจจัย ๔ เท่านั้นก็เพียงพอที่เราจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ แต่การบริโภคของมนุษย์ในปัจจุบันนี้ มนุษย์กลายเป็นทาสของวัตถุ การบริโภคจึงไร้ขอบเขตและกลายเป็นดัชนีชี้วัดคุณภาพของชีวิตเป็นมาตรฐานบ่งบอกความเจริญ ความดี เกียรติภูมิ และความสำเร็จของปัจเจกบุคคลในสังคม การบริโภคนิยมได้เข้ามาแทนที่ความสัมพันธ์ทางสังคมรูปแบบต่าง ๆ จากผู้ผลิตที่ขาดศีลธรรมและจรรยาบรรณ ที่จะรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สังคม และสิ่งแวดล้อม

ข. การดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม CSR

กระแสการดำเนินธุรกิจในปัจจุบันมุ่งเน้นให้องค์กรธุรกิจดำเนินกิจการที่มีความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ชุมชน สังคมตลอดจนสิ่งแวดล้อม โดยการทำกิจกรรม CSR เบื้องต้นเริ่มจากกลุ่มที่องค์กรมีสัมพันธ์เกี่ยวข้องโดยตรงเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจ เช่น การส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ชุมชน การเสริมรายได้ การเสริมสร้างกิจกรรมสุขภาพของคนในท้องถิ่น ดูแลฟื้นฟูบำบัดกระบวนการผลิตและทรัพยากรธรรมชาติ หลังจากที่เรานำมาใช้ประโยชน์ในธุรกิจให้อยู่ในสภาพที่ไม่เป็นพิษภัยต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับ

ลักษณะธุรกิจที่องค์กรดำเนินการและเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กร ที่นอกเหนือจากการสนับสนุนกิจกรรมและงบประมาณไปสู่ชุมชนเพื่อภาพลักษณ์ขององค์กร แนวคิด CSR จึงเป็นการดำเนินกิจกรรมขององค์กรธุรกิจที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมต่างๆด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กรธุรกิจหรือทรัพยากรจากภายนอกองค์กรเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งและการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข

การดำเนินงาน ของ มูลนิธิโครงการหลวง จ. เชียงใหม่

การดำเนินงานของมูลนิธิโครงการหลวง มาจากกระแสพระราชดำริสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ซึ่งเป็นองค์นายกิตติมศักดิ์ ทรงเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรชาวไทยภูเขาเขตจังหวัดภาคเหนือเมื่อปี ๒๕๐๗ ทอดพระเนตรเห็นป่าไม้บนเขาที่ถูกทำลายจากการปลูกฝิ่นและทำไร่เลื่อนลอยอีกทั้งความเป็นอยู่สภาพแร้นแค้น จึงมีพระราชดำรัสที่จะช่วยเหลือประชาชนเหล่านี้ ก็ได้เห็นว่า ควรที่จะช่วยประชาชนในการประกอบอาชีพ โดยการส่งเสริมให้ปลูกพืชเมืองหนาวที่ขายได้ราคาดีแทนการปลูกฝิ่นรวมถึงการพัฒนาชีวิตด้านต่างๆ โดยวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานคือ

- ช่วยในเรื่องมนุษยธรรม คือ ให้ชาวเขาพ้นจากความทุกข์ยาก
- การปรับปรุงพัฒนา คือ ให้ชาวเขาอยู่เป็นหลักแหล่ง ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ
- การกำจัดฝิ่น คือ การพัฒนาการเกษตรที่ถูกต้อง
- จัดพื้นที่ให้เป็นป่า คือ จัดที่ทำกิน แบ่งเขตให้มีการใช้ทรัพยากรที่ชัดเจน

เป็นการทำงานเชิงแก้ไขปัญหาให้ชาวเขาอยู่พอดี กินพอดี ซึ่งมีการพัฒนาการตามลำดับตามวิธีการทำงานที่พระองค์ท่านพระราชทาน ๔ อย่างคือ ๑.ลดขั้นตอน ๒.เร็วๆเข้า ๓.ปิดทองหลังพระ ๔. ช่วยเขาให้เขาช่วยเหลือตนเอง

การดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมของมูลนิธิโครงการหลวงตามแนวพระพุทธศาสนา นั้นเริ่มเป็นที่รู้จักจากหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ และตรงกับหลักในพระพุทธศาสนา คือ มัชฌิมาปฏิปทา หมายถึง “ทางสายกลาง” ได้แก่ ความพอดี พอสมควร ในขณะเดียวกันผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนควรรับการพัฒนาด้านจากหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ในการดำเนินชีวิตและน้อมนำเข้ามาปรับใช้กับตนเองตามหลักโยนิโสมนสิการ เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมที่มาจากจิตใต้สำนึกอย่างแท้จริง

ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีในการดำเนินธุรกิจ ๕ M's กับ หลัก CSR มาพิจารณา การดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมตามแนวพระพุทธศาสนาของมูลนิธิโครงการหลวง ดังต่อไปนี้

Man ทรัพยากรมนุษย์กับหลัก ราชสังคหวัตถุ^๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงได้ดำเนินโครงการตามพระราชดำริถึง ๔,๔๔๗ โครงการทั่วประเทศไทย มีผลผลิตที่ดี เช่น ด้านการเกษตร ด้านการปศุสัตว์ ด้านการส่งเสริมอาชีพ นอกจากนี้ยังทรงบริจาคทรัพย์เพื่อสร้าง

^๕ ชู.ชู. (ไทย) ๒๕/๒๗/๓๗๓.

สาธารณประโยชน์เพื่อประโยชน์ส่วนรวมในกิจการงานด้านต่างๆ การพระราชทานทรัพย์สินของแก่ประชาชนที่ประสบภัยและที่ยากไร้ เพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ส่วนหลักปาปนิกรรม ๓^๖) ๑) จักขุมา ตาตี รู้จักสินค้า การทำ CSR ในข้อนี้ของมูลนิธิโครงการหลวงคือการวิจัยพัฒนาพันธุ์พืชต่างๆ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ออกมาดีมีคุณภาพและปลอดภัย คຸ່ມທຸນແລະບຣຣຈຸກັດທີ່ປອດຄຸກັດ ๒) วิธโร รู้แหล่งซื้อแหล่งขาย อุดหนุนวัตถุดิบจากชุมชนท้องถิ่นชาวบ้าน มาเป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้า เป็นการช่วยให้ชุมชนเข้มแข็งมีรายได้อย่างหนึ่ง และยังได้สนับสนุนงานหัตถกรรมในแต่ละชุมชนโดยไม่หักค่าใช้จ่าย ๓) นิสสยสัมปโน เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร สามารถตรวจสอบได้ตามหลักการควบคุมภายในที่ดี Good Governance เพื่อให้เกิดความเชื่อถือต่อผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด

Money การเงิน โครงการหลวงมีการดำเนินงานในรูปแบบมูลนิธิไม่แสวงหาผลกำไร การดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องการบริหารเงินนั้นเป็นเรื่องของทรัพย์สินภายนอก แต่ทรัพย์สินภายในคือคุณธรรมประจำใจที่มูลนิธิโครงการหลวงได้ดำเนินอยู่คือหลักจริยทรัพย์ ๗^๗) คือ ๑) ศรัทธา การที่ฝ่ายบริหารการเงินจะมีนโยบายจัดสรรเงินกำไรส่วนหนึ่งออกมาทำกิจกรรมเพื่อสังคม ๒) ศิล คือ การที่มูลนิธิโครงการหลวงมีความซื่อสัตย์ ดำเนินกิจการอย่างตรงไปตรงมา สามารถตรวจสอบได้ว่าดำเนินกิจการอยู่บนความถูกต้องของหลักศีลธรรม จริยธรรม ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม ๓) หิริ คือ ความละอายใจต่อการทำความชั่ว และ ๔) โอตตปปะ คือ ความเกรงกลัวต่อความชั่ว ในการดำเนินงาน CSR ของมูลนิธิโครงการหลวง เช่น การตรวจค่าดิน ค่าน้ำในแหล่งน้ำในชุมชนที่ร่วมโครงการกับโครงการหลวงอยู่เสมอ เพื่อให้ได้มาตรฐานที่อยู่ในระดับปลอดภัยต่อชุมชน เป็นต้น ๕) พาหุสัจจะ คือ มูลนิธิโครงการหลวงมีการวิจัยพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนางานทุกด้านให้มีศักยภาพ และเป็นประโยชน์ ต่อ ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น เกษตรกร ผู้บริโภค ชุมชน และสิ่งแวดล้อม แล้วยังได้นำมาถ่ายทอดในรูปแบบของการอบรมให้แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ๖) จาคะ ความเสียสละ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

เช่น การให้ทุนล่วงหน้าแก่เกษตรกร เพื่อให้มีอาชีพเลี้ยงตน และยังให้ความรู้ในการปลูกพืช พร้อมรับซื้อผลผลิตบนพื้นที่ ทำให้เกษตรกรไม่ต้องนำผลผลิตลงมาขายที่พื้นราบ ๗) ปัญญา ความรู้ความเข้าใจถ่องแท้ในเหตุผล CSR ที่มูลนิธิโครงการหลวงได้ทำในข้อนี้ เช่น การสร้างชุมชนเข้มแข็งให้แก่ชาวบ้านในพื้นที่ เพื่อให้ปลอดภัยจากการเสพติด และการขายยาเสพติด โดยให้ความรู้และจัดกิจกรรมให้ชาวบ้านได้รู้จักวิธีป้องกันยาเสพติดในชุมชนของตนเอง เพื่อให้การดำเนินชีวิตของชาวบ้านอยู่บนพื้นฐานความถูกต้องที่หลักจริยธรรม กฎหมาย และสังคมยอมรับได้ และหลักอารยวิधि ๕^๘) ๑) ศรัทธา มีหลักการทำงานที่มาจากพระพุทธศาสนา เช่น หลักเศรษฐกิจพอเพียง ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ทรงดำริขึ้น เพื่อความเป็นอยู่ของ

^๖ อด.ดิก. (ไทย) , ๒๐/๑๙/๑๖๒.

^๗ ที.ปา. (ไทย), ๑๑/๓๕๗/๓๕๗

^๘ ขุ.เถร.อ. (ไทย) ๕๒/๓๖๗/๒๙๖.

ประชาชน การดำเนินกิจการ และบุคลากร ตามทางสายกลาง หรือมีขมิมาปฏิบัติ เพื่อการอยู่ดี
 กินดีที่ยั่งยืน ๒) ศิล การดำเนินงานอยู่บนพื้นฐานความถูกต้อง เน้นสภาพแวดล้อมที่ดีต่อชุมชน
 สังคมเช่นการควบคุมสารเคมีในน้ำและดิน ๓) สุตตะ การดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม
 ของมูลนิธิโครงการหลวงที่มีต่อกลุ่มผู้ผลิต เช่น การจัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้ผลิตในเรื่องสารเคมีต่อ
 ผลผลิต และการทำลายวัชพืชรากทางเคมีให้ปลอดภัย ต่อตัวเกษตรกร ต่อชุมชน และสิ่งแวดล้อม
 เป็นต้น ๔) จาคะ การดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมของมูลนิธิโครงการหลวงที่มีต่อ
 ชุมชน เช่น การฟื้นฟูและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น การรักษาวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชนเผ่า
 ต่างๆ รวมถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อต่อต้านการแพร่ระบาดของยาเสพติด ๕)
 ปัญญา คือการวิจัยพัฒนาความรู้ภายในองค์กรเพื่อให้การดำเนินงานและผลผลิตเป็นไปตาม
 มาตรฐานสากล เป็นต้น

Material คือหลักมิจฉนวนนิชชา ๕^๙ หมายถึง การดำเนินธุรกิจ CSR ที่ไม่ควรทำ ๕
 อย่าง ๑) การค้าขายอาวุธ ๒) การค้าขายมนุษย์ ๓) การค้าขายเนื้อ ๔) การค้าขายของมีนเมา ๕)
 การค้าขายยาพิษ หลักการค้าขาย ๕ ประการนี้ เน้นไปที่การดำเนินธุรกิจกระแสหลัก ใน
 ขณะเดียวกันถ้าธุรกิจกระแสหลักละเว้นจากการค้าขาย ๕ ข้อด้านบนนี้ได้ ถือเป็นการดำเนิน
 ธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างยิ่ง มูลนิธิโครงการหลวงมีผลผลิตผลจากเนื้อสัตว์ ซึ่งเป็น
 อาหารในการดำรงชีพของมนุษย์ตามมาตรฐานหลักสูตรศึกษาเพื่อให้อาหารได้รับสารอาหารที่
 เหมาะสม เพราะฉะนั้นในข้อที่ ๓ มิจฉนวนนิชชา ที่โครงการหลวงยังดำเนินการผลิตและจำหน่าย
 เนื้อสัตว์เพื่อเป็นอาหารให้แก่ชาวเขา ชาวเรา ชาวโลกเพื่อให้ร่างกายดำรงชีพด้วยการไม่ขาด
 สารอาหาร นอกจากนี้ คือ ประกอบอาชีพตามหลักสัมมาอาชีพะ การเลือกสรรวัตถุดิบเพื่อผลิต
 สินค้าที่เราจะนำเสนอแก่ลูกค้าควรเป็นสิ่งที่ดีและเป็นประโยชน์ไม่ควรเอาสิ่งที่เป็นโทษ เป็นพิษ
 หรือสิ่งที่จะทำให้เกิดอันตราย แม้แต่การทำลายซึ่งอิสรภาพและชีวิตของความเป็นมนุษย์

Management ตามหลักโกศวิภาค ๔^{๑๐} ดังนี้ ๑) มูลนิธิโครงการหลวงในส่วนของการ
 ดูแลสวัสดิการของบุคลากรภายในองค์กรแล้ว ยังมีการคืนเงินที่ได้จากการขายผลผลิตให้กับ
 เกษตรกร โดยส่งเงินผ่านศูนย์พัฒนา และศูนย์ฯก็นำไปจ่ายให้กับเกษตรกร ส่วนที่ ๒) และ ๓) ใช้
 ลงทุนประกอบการ ๒ ส่วน เป็นการพัฒนาระบบการวางแผนและการจัดการทุนให้เกิด
 ประสิทธิภาพให้มากขึ้น การลดต้นทุนการดำเนินงานด้านต่างๆ ตั้งแต่ต้นทุนของเกษตรกร ต้นทุน
 การจัดการผลผลิตของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง และต้นทุนการตลาด ๔) อีก ๑ ส่วน กรณีถูก
 ร้องเรียนจากการที่ธุรกิจทำให้สังคมสิ่งแวดล้อมเดือดร้อน เช่น กรณีที่ถูกผู้บริโภคเรียกร้องว่า
 ผลผลิตมีสิ่งแปลกปลอมปนเปื้อน ก็ต้องจ่ายค่าชดเชยเพื่อผู้บริโภคมีความพอใจสูงสุด ส่วนหลัก
 จักร ๔ ๑) ปฎิรูปเทสวาสะ คือ การดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมของมูลนิธิโครงการ
 หลวงมีความชัดเจนในข้อนี้เป็นอย่างยิ่ง เช่น การปลูกป่า ๓ อย่างประโยชน์ ๔ อย่าง เพื่อใช้ใน

^๙ อ.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๗๗/๒๓๓.

^{๑๐} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๙๗/๒๐๒.

การบริโภคน้ำ ให้ดินชุ่มชื้น รักษาแหล่งต้นน้ำ ช่วยในการเลี้ยงสัตว์ หรือแม้กระทั่งการปลูกหญ้าแฝก เพื่อกันดินที่ถูกกัดเซาะจากกระแสน้ำ

๒) สัมปยุตตปิฎก คือ สัมมาคมกับสัตบุรุษ CSR ในข้อนี้ของมูลนิธิการลวง เช่น การร่วมมือทางวิชาการกับนานาชาติ จากผลสำเร็จของโครงการลวงในการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเขา การปลูกพืชทดแทนพืชเสพติดและการฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธารบนพื้นที่สูงของประเทศไทย ทำให้เกิดความร่วมมือทางวิชาการกับประเทศต่างๆ ในการแลกเปลี่ยนความรู้ในการพัฒนาพื้นที่สูง ได้แก่ การร่วมมือทางวิชาการระหว่างมูลนิธิโครงการลวงและ สปป.ลาว, ภูฏาน, พม่า และความร่วมมือทางวิชาการกับหน่วยงานต่างๆ ของไต้หวัน เป็นต้น ๓) อุตตสัมมาปณิธิ คือ ตั้งตนไว้ชอบ ตั้งจิตคิดมุ่งหมายนำตนไปถูกต้อง การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ มีหลักการเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้ในมูลนิธิโครงการลวง ถือเป็น CSR ในด้านการพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้นต่อผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ๔) ปุพเพกตปุญญตา คือ ความเป็นผู้ได้ทำความดีไว้ก่อน ได้สร้างสมคุณความดีพร้อมไว้ การที่มูลนิธิโครงการลวงดำเนินธุรกิจที่ไม่แสวงหากำไรและดำเนินกิจการตามหลักพอเพียง อยู่พื้นฐาน ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมต่อฐานะของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น และต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบการเปลี่ยนแปลง ในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ถือเป็น การสร้างความสมดุลและความยั่งยืนให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างถึงพร้อม

Morality จริยธรรมในการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมของมูลนิธิโครงการลวง สำหรับ ทศพิธราชธรรม^{๑๑} พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ได้ทรงทำไว้อย่างครบถ้วนเพื่อประชาชน ในการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ตลอดจน ผู้บริหาร ในมูลนิธิโครงการลวงที่รับสนองพระราชดำริในการทำงานของมูลนิธิโครงการลวงได้ใช้ หลักสังคหวัตถุ^{๑๒}

๑) การให้ คือ การให้โอกาสแก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการด้วยการกระจายสินค้า พร้อมทั้งราคาที่เป็นธรรม ตลอดจนให้ความรู้ด้วยการจัดอบรม เกษตรกร ตลอดจนให้ความรู้ชุมชน และกิจกรรมบำบัด รักษา ติดตาม และดูแลผู้เสพยาเสพติด เป็นต้น ๒) ปิยวาจา เช่น การที่เจ้าหน้าที่เข้าไปให้ความรู้กับเกษตรกรเรื่องการใช้สารชีวภาพแทนสารเคมีกับผลผลิต ตลอดจนการทำโปสเตอร์ให้ความรู้ในการทำลายวัสดุที่ใช้ใส่สารเคมีที่หมดแล้วให้ถูกต้อง เพื่อความปลอดภัยของเกษตรกรและชุมชน เป็นต้น ๓) อุตถจริยา คือ การฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ งานอนุรักษ์ดินและน้ำด้วยการปลูกหญ้าแฝก งานฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินและน้ำ เป็นต้น ๔) สมานัตตตา คือ มุ่งหวังให้ชุมชนโครงการลวงเติบโตอย่างมีคุณภาพและอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน สังคมโครงการลวงเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ สามารถพึ่งพา

^{๑๑} ชุ.ชา.ม. (ไทย) ๒๘/๔๐๗/๒๕๔

^{๑๒} ที.ม. (ไทย) , ๑๑/๓๑๓/๒๕๕.

ตนเอง ลดความเหลื่อมล้ำ และสิ่งแวดล้อมได้รับการฟื้นฟูโดยมีส่วนร่วมของชุมชนและทุกภาคส่วน

๕. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. รัฐบาลควรสร้างพระราชบัญญัติหรือกฎหมาย รองรับการค้าเงินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่องานตามแนวพระพุทธศาสนา เพื่อให้องค์กรรัฐและองค์กรธุรกิจ ดำเนินงานด้วยจิตใต้สำนึกที่ดีมีความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างแท้จริง

๒. รัฐบาลควรนำนโยบายเรื่องการทำโรงงานสารชีวภาพ ที่มูลนิธิโครงการหลวง เชียงใหม่ได้ทำอยู่ มาเป็นต้นแบบในระบบเกษตรกรรม ของประเทศไทย เพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมี มาเป็นการใช้ปุ๋ยชีวภาพแทน เพื่อสร้างความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตให้แก่ประชาชน

ข้อเสนอแนะในการทำการศึกษเพิ่มเติม

ผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า การดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมในทัศนะของพระพุทธศาสนายังมีรายละเอียดที่น่าสนใจอีกมาก เพื่อนำเข้าไปปรับใช้ในการอยู่ร่วมกันในสังคม ระหว่าง ธุรกิจกับธุรกิจ ธุรกิจกับผู้บริโภค ธุรกิจกับองค์กรรัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้องส่วนอื่นเช่น สังคม สิ่งแวดล้อม องค์กรสาธารณประโยชน์ อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีความเอื้อเพื่อเอื้อแก่กัน เสียสละ ไม่เอาเปรียบซึ่งกันและกัน คือการประยุกต์ใช้แนวคิดทางพระพุทธศาสนากับทฤษฎีต่างๆ ในการดำเนินธุรกิจ การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางธุรกิจ และศึกษารูปแบบการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ขององค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร ตามแนวพระพุทธศาสนา.

๖. บทสรุป

แนวคิดในการดำเนินธุรกิจกระแสหลักมีรากฐานจากแนวคิดปัจเจกนิยมที่มุ่งเน้นผลประโยชน์ของตนเองเป็นหลัก โดยไม่คำนึงถึงผลเสียต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจนเกิดกระแสการเรียกร้องให้มีความรับผิดชอบต่อผลเสียที่ธุรกิจสร้างขึ้น จนปัจจุบันทำให้ธุรกิจส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้นและเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่องค์กรส่วนการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมตามแนวพระพุทธศาสนาของมูลนิธิโครงการหลวง จ.เชียงใหม่ เนื่องด้วยมีผู้บริหารหรือองค์กรประธานคือพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ทรงเป็นพุทธมามกะ และได้ทรงนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาปรับใช้กับพระองค์เองตลอดจนถ่ายทอดมาเป็นพระราชดำริในโครงการงานต่างๆ เพื่อให้ผู้ที่ร่วมงานได้นำมาใช้เป็นหลักปฏิบัติตั้งแต่ฝ่ายบริหารจนถึงระดับปฏิบัติการ จึงทำให้มูลนิธิโครงการหลวงมีการกิจ วิสัยทัศน์หลักในการทำงาน ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยมีหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานทำให้การดำเนินงานของมูลนิธิโครงการหลวงมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพและปลอดภัยต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม อย่างเป็นสุขและยั่งยืน

บรรณานุกรม

- เดวิด ซี คอร์ดิน, **เมื่อบรรษัทครองโลก** แปลโดย อภิชัย พันธเสน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : โครงการสรรพาสน์, สำนักพิมพ์มูลนิธิเด็ก, ๒๕๔๖.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- มูลนิธิโครงการหลวง. **ผลการดำเนินงานประจำปี ๒๕๕๙**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานประสานงานโครงการหลวง ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๘.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรม (ฉบับเดิม)**, พิมพ์ครั้งที่ ๒๕, นนทบุรี : โรงพิมพ์เพิ่มทรัพย์การพิมพ์, ๒๕๕๖.
- ศักดิ์ชัย อนันต์ตรีชัย, “จริยศาสตร์ในการดำเนินธุรกิจของพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

